

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВННІЕ ЗУНУ

Борис ПОГРІЩУК

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи ЗУНУ

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«МІКРОЕКОНОМІКА»

Ступінь вищої освіти – «Бакалавр»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Економіка»

Кафедра правознавства і гуманітарних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг, КПЗ	СРС	Разом	Екзамен, залік
Денна	1	1	30	30	4	8	78	150	Екзамен, 1
Заочна	1	1	8	4	-	-	138	150	Екзамен, 2

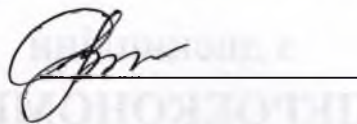
Вінниця – ВННІЕ ЗУНУ – 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

Робочу програму склали викладач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Ірина ГРИЩЕНКО.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін, протокол № 1 від 28 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри
д.ю.н., професор

Ірина СВИТЛАК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 051 «Економіка», протокол № 1 від 30 серпня 2023 року.

Голова групи забезпечення спеціальності,
051 «Економіка»,
д.е.н., професор

Віктор КОЗЮК

№ п/п	Ім'я	П.І.О.	Рівень освіти	Спеціальність	Науковий ступінь	Науковий звання	Сфера діяльності	Рівень	Функції
1	Світлак Ірина	Світлак Ірина	Бакалавр	051	д.ю.н.	професор	Науковий	1	Завідувач кафедри
2	Козюк Віктор	Козюк Віктор	Магістр	051	д.е.н.	професор	Науковий	1	Голова групи забезпечення спеціальності

**Структура робочої програми навчальної дисципліни
«МІКРОЕКОНОМІКА»**

1. Опис дисципліни «Мікроекономіка»

Перший заліковий кредит		
Дисципліна	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Мікроекономіка		
Кількість кредитів ECTS	Галузь знань	Статус дисципліни обов'язкова професійної підготовки Мова навчання українська
5	05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Кількість залікових модулів	Спеціальність 051 «Економіка»	Рік підготовки
		Денна – 1 Заочна – 1
4	Освітньо-професійна програма: «Економіка»	Семестр
		Денна – 1 Заочна – 1
Кількість змістовних модулів	Ступінь вищої освіти – «Бакалавр»	Лекції
		Денна – 30 год. Заочна - 8 год.
Практичні заняття		
Денна – 30 год. Заочна - 4 год.		
Загальна кількість годин		Самостійна робота
		Денна – 78 год. Заочна - 138 год. Тренінг, КПЗ: Денна – 8 годин
		Індивідуальна робота
150		4 години
Тижневих годин:		Вид підсумкового контролю
Денна форма навчання		
10 годин		
з них аудиторних – 4 години		екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Мікроекономіка»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою викладання дисципліни є формування теоретичних знань щодо сутності теорії поведінки споживача, теорії підприємства та ринкових структур, ринку факторів виробництва, загальної рівноваги та ефективності, методології аналізу ринкового середовища і ринкових механізмів, способів оцінки виробничо-економічного потенціалу та закономірностей поведінки економічних агентів.

Предмет дисципліни – теоретичні та практичні аспекти механізмів прийняття рішень окремими економічними суб'єктами, економіко-математичних моделей які допомагають пояснити дії окремих економічних суб'єктів і зробити відповідний прогноз на майбутнє, конкурентних ринків.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Мікроекономіка» є:

- вивчити сутність та особливості поведінки окремих економічних суб'єктів;
- ознайомитися з механізмами прийняття рішень окремими економічними суб'єктами;
- набути вмінні застосовувати економіко-математичні моделі які допомагають пояснити дії окремих економічних суб'єктів і зробити відповідний прогноз на майбутнє;
- вивчити механізм та зрозуміти особливості функціонування конкурентних ринків;
- набути вміння виконання розрахунків мікроекономічних показників;
- розвинути вміння аналізувати економічні показники та робити висновки;
- розвинути навички обґрунтовувати і приймати оптимальні економічні рішення;
- набути вмінні використовувати результати мікроекономічного аналізу в практичній господарській діяльності.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

- здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях;
- здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення дисципліни «Мікроекономіка» базується на знаннях, отриманих з таких дисциплін, як «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія».

2.5. Програмні результати навчання.

- знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

3. Програма навчальної дисципліни «Мікроекономіка»

Змістовий модуль 1. Поведінка споживача та виробника. Попит і пропозиція, їх еластичність.

Тема 1. Предмет, методи і завдання дисципліни

Мікроекономіка як складова економічної теорії. Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Предмет мікроекономіки. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин на мікрорівні. Індивід. Домогосподарство. Ділова одиниця (фірма). Держава. Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі. Нормативна і позитивна мікроекономіка.

Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Свобода вибору та суверенітет споживача. Поняття «корисність». Сукупна та гранична корисність, їх графічний аналіз. Припущення в теорії споживання. Поняття рівноваги споживача. Закони Госсена, їх роль у теорії споживання. Кардиналістська (кількісна) модель оптимізації споживчого вибору.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Аксиоми ординалістської теорії (система переваг споживача). Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу, їх властивості. Криві байдужості. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова. Рівновага споживача за ординалістською концепцією.

Тема 4. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміни доходу й цін. Графічний аналіз ліній «доход – споживання» і «ціна споживання». Криві Енгеля. Ефект доходу й ефект заміщення. Парадокс Гіффена. Надлишок споживача: поняття, утворення, зміна.

Тема 5. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Попит і закон попиту. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару. Функція попиту. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Аналіз зміни попиту загалом та величини (обсягу) попиту. Пропозиція і закон пропозиції. Функція пропозиції. Закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції загалом та величини (обсягу) пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Сталість і динамічність ринкової рівноваги. Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.

Тема 6. Концепція еластичності

Еластичність попиту і пропозиції. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу: за ціною блага, за доходом, перехресна еластичність. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності. Еластичність пропозиції за власною ціною блага та за цінами факторів виробництва.

Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Спрощена схема ринково-виробничої системи. Фактори виробництва, їх групування. Мотивація поведінки підприємства. Економічний вибір: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти. Фактор часу і періоди у функціонуванні підприємства. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства. Параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Ізоквантна, пропорційна та ізоклинна варіації факторів виробництва та функція витрат. Поняття і параметри виробничої функції.

Тема 8. Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника

Виробнича функція з одним змінним фактором. Правило спадної віддачі змінного фактору виробництва. Еластичність випуску. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта. Взаємозамінність факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення. Еластичність заміщення. Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів.

Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу. Еластичність масштабу та взаємозв'язок з еластичністю випуску. Оптимум виробника. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Ізокоста. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.

Змістовий модуль 2. Ринкові структури. Ринки ресурсів. Загальна рівновага та добробут.

Тема 9. Витрати і результати виробництва

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Економічні та бухгалтерські витрати. Поняття альтернативних витрат. Постійні та змінні витрати. Граничні витрати. Типовий характер зміни витрат за короткостроковий період. Закон зростаючих граничних витрат (спадної продуктивності). Витрати в довгостроковому періоді. Криві довготривалих витрат, їх види. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми у розробці довгострокової стратегії. Результати виробництва. Сукупний, середній та граничний продукт. Сукупний (сумарний, валовий), середній та граничний дохід. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Економічний (чистий) і бухгалтерський (валовий) прибуток. Нульовий економічний прибуток і нормальний прибуток фірми. Підприємницький дохід, його структура і використання.

Тема 10. Ринок досконалої конкуренції

Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристика. Ознаки й умови досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми і галузі в короткостроковому періоді. Рівновага фірми та галузі.

Тема 11. Монопольний ринок

Модель «чистої монополії» та її характеристика. Ознаки «чистої монополії». Економічні, адміністративні та правові бар'єри вступу до монопольного ринку. Монополія і монопольна влада. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага фірми-монополіста в довгостроковому періоді. Досягнення та утримання ринкової влади.

Тема 12. Ринок олігополії

Основні ознаки олігополії. Загальна взаємозалежність олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Високі бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів. Теоретичні моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність і еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайдери. Узагальнення моделей дуополії за Штакельбергом. Моделі дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор в моделюванні олігополії.

Тема 13. Ринок монополістичної конкуренції

Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Еластичність попиту. Визначення оптимального обсягу виторгу та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді. Нецінова конкуренція. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки та загрози. Вплив рекламної діяльності на обсяг виторгу і витрат. Ефективність монополістичної конкуренції. Суспільна ціна монополістичної конкуренції. Порівняльна характеристика ринкових структур.

Тема 14. Попит і пропозиція на ринку ресурсів

Взаємозв'язок продуктового та ресурсного ринків. Використання ресурсів: цілі та обмеження. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит на ресурси. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Зміна обсягу попиту та попиту загалом. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Монопольний похідний попит. Монопольний ринок продукту та ринок факторів виробництва. Функція монопольного похідного попиту.

Тема 15. Ціноутворення на ринках ресурсів

Ринок праці. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів. Праця як ресурс, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найму праці. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю. Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Обґрунтування вибору робітника щодо праці і відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Рівновага на ринку праці.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Мікроекономіка» (денна форма навчання)

Тема	Години					Контрольні заходи
	Лекції	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг, КПІЗ	
Змістовий модуль 1. Поведінка споживача та виробника. Попит і пропозиція, їх еластичність.						
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	2	2	5	1	4	Поточне опитування
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	2	2	5			
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	2	2	5			
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	2	2	5			
Тема 5. Попит і пропозиція, їх взаємодія	2	2	5			
Тема 6. Концепція еластичності	2	2	5	1		
Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства	2	2	5			
Тема 8. Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника	2	2	5			
Змістовний модуль 2. Ринкові структури. Ринки ресурсів. Загальна рівновага та добробут.						
Тема 9. Витрати і результати виробництва	2	2	5	1	4	Поточне опитування
Тема 10. Ринок досконалої конкуренції	2	2	5			
Тема 11. Монопольний ринок	2	2	5			
Тема 12. Ринок олігополії	2	2	5			
Тема 13. Ринок монополістичної конкуренції	2	2	6	1		
Тема 14. Попит і пропозиція на ринку ресурсів	2	2	6			
Тема 15. Ціноутворення на ринках ресурсів	2	2	6			
Всього	30	30	78	4	8	

(заочна форма навчання)

Тема	Години		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Поведінка споживача та виробника. Попит і пропозиція, їх еластичність.			
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	4	2	4
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача			4
Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача			10
Тема 4. Аналіз поведінки споживача			10
Тема 5. Попит і пропозиція, їх взаємодія			10
Тема 6. Концепція еластичності			10
Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства			10
Тема 8. Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника			10
Змістовий модуль 2. Ринкові структури. Ринки ресурсів. Загальна рівновага та добробут.			
Тема 9. Витрати і результати виробництва	4	2	10
Тема 10. Ринок досконалої конкуренції			10
Тема 11. Монопольний ринок			10
Тема 12. Ринок олігополії			10
Тема 13. Ринок монополістичної конкуренції			10
Тема 14. Попит і пропозиція на ринку ресурсів			10
Тема 15. Ціноутворення на ринках ресурсів			10
Всього	8	4	138

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Мікроекономіка» Денна форма навчання

Змістовий модуль 1. Поведінка споживача та виробника. Попит і пропозиція, їх еластичність.

Практичне заняття 1

Тема 1. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Мета: ознайомлення з сукупною та граничною корисністю, виконанням їх графічного аналізу.

Питання для обговорення:

1. Свобода вибору та суверенітет споживача.
2. Поняття «корисність».
3. Сукупна та гранична корисність, їх графічний аналіз.
4. Припущення в теорії споживання.
5. Поняття рівноваги споживача. Закони Госсена, їх роль у теорії споживання.

Дискусійне обговорення кардиналістської (кількісної) моделі оптимізації споживчого вибору.

Практичне заняття 2

Тема 2. Ординалістська теорія поведінки споживача

Мета: ознайомлення з методами побудови карт байдужості.

Питання для обговорення:

1. Аксиоми ординалістської теорії (система переваг споживача).
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.
3. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу, їх властивості. Карти байдужості.
4. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова.

Дискусійне обговорення рівноваги споживача за ординалістською концепцією.

Практичне заняття 3

Тема 3. Аналіз поведінки споживача

Мета: ознайомлення з графічним аналізом ліній «дохід – споживання» і «ціна споживання».

Питання для обговорення:

1. Реакція споживача на зміни доходу й цін. Графічний аналіз ліній «дохід-споживання» і «ціна-споживання».
2. Криві Енгеля. Ефект доходу й ефект заміщення.
3. Парадокс Гіффена.

Дискусійне обговорення надлишку споживача, його утворення та зміни.

Практичне заняття 4

Тема 4. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Мета: ознайомлення із ціновими і неціновими детермінантами попиту.

Питання для обговорення:

1. Попит, закон попиту.
2. Цінові і нецінові детермінанти попиту.
3. Пропозиція, закон пропозиції. Фактори пропозиції.

Дискусійне обговорення ринкової рівноваги, проблем її сталості.

Практичне заняття 5

Тема 5. Концепція еластичності

Мета: ознайомлення із методами обчислення і параметрами значень коефіцієнтів еластичності попиту за цінами і доходом.

Питання для обговорення:

1. Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до змін цін, її фактори, ступені й коефіцієнти.
2. Методика обчислення і параметри значень коефіцієнтів еластичності попиту за цінами і доходом.
3. Еластичність пропозиції, її фактори.

Дискусійне обговорення методики обчислення рівня еластичності пропозиції.

Практичне заняття 6

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Мета: ознайомлення з методами мотивації поведінки підприємства.

Питання для обговорення:

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, його організаційні форми й функції.
2. Мотивація поведінки підприємства.

Дискусійне обговорення фактору часу й періодів функціонування підприємства.

Практичне заняття 7

Тема 7. Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника

Мета: ознайомлення з методами оцінювання параметрів виробничої функції.

Питання для обговорення:

1. Поняття і параметри виробничої функції.

2. Виробнича функція з одним змінним ресурсом, її графічне зображення.
  3. Сукупний, середній і граничний продукти.
  4. Правило спадної віддачі змінного фактора виробництва.
  5. Виробнича функція з двома змінними факторами.
  6. Ізокванта виробничої функції, її властивості й карта.
- Дискусійне обговорення** заміщення факторів виробництва.

Практичне заняття 8

Тема 8. Витрати і результати виробництва

Мета: ознайомлення з факторами виробництва й функцією витрат.

Питання для обговорення:

1. Витрати виробництва, економічний і бухгалтерський підходи до їх визначення.
2. Часткова варіація факторів виробництва й функція витрат.
3. Короткострокові витрати, їх графічний, алгебраїчний і вербальний аналіз.
4. Довгострокові витрати.

Дискусійне обговорення концепції мінімально ефективного розміру підприємства.

Змістовний модуль 2. Ринкові структури. Ринки ресурсів. Загальна рівновага та добробут.

Практичне заняття 9

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Мета: ознайомлення з методами оцінювання структури ринку.

Питання для обговорення:

1. Поняття ринкова структура.
2. Кількісні методи оцінки структури ринку.
3. Ознаки й умови досконалої конкуренції.
4. Конкурентна стратегія фірми в короткостроковому періоді. Конкурентна стратегія фірми в довгостроковому періоді.

Дискусійне обговорення ефективності ринку досконалої конкуренції.

Практичне заняття 10

Тема 10. Монопольний ринок

Мета: ознайомлення з методами оцінювання монопольного ринку.

Питання для обговорення:

1. Монополія і монопольна влада.
2. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій.
3. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах.

4. Крива попиту монополіста.

Дискусійне обговорення вибору монополістом ціни й обсягу виробництва.

Практичне заняття 11

Тема 11. Ринок олігополії

Мета: ознайомлення з моделями олігополії.

Питання для обговорення:

1. Особливості організації олігополістичного ринку.
2. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни і схильність до змови.
3. Нецінова конкуренція.
4. Ефективність олігополії.

Дискусійне обговорення суспільної оцінки олігополістичного ринку.

Практичне заняття 12

Тема 12. Ринок монополістичної конкуренції

Мета: ознайомлення з ознаками і поширенням монополістичної конкуренції.

Питання для обговорення:

1. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
2. Еластичність попиту.
3. Визначення оптимального обсягу виторгу та цінова політика.
4. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Дискусійне обговорення сутності та передумов розвитку нецінової конкуренції.

Практичне заняття 13

Тема 13. Попит і пропозиція на ринку ресурсів

Мета: ознайомлення з впливом різновиду структури ринку продукту на похідний попит на ресурси.

Питання для обговорення:

1. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту.
2. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва.
3. Зміна обсягу попиту та попиту загалом.
4. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Дискусійне обговорення граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного ресурсу.

Практичне заняття 14

Тема 14. Ціноутворення на ринках ресурсів

Мета: ознайомлення з методами оцінювання ринку праці.

Питання для обговорення:

1. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів.
2. Праця як ресурс, її мобільність.
3. Характеристика досконало конкурентного ринку праці.
4. Граничний вииграш виробника від найму праці.

Дискусійне обговорення формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Практичне заняття 15

Тема 15. Загальна ринкова рівновага та економічна ефективність

Мета: ознайомлення з моделями ринкової рівноваги.

Питання для обговорення:

1. Загальна рівновага та економіка добробуту.
2. Критерії оцінки добробуту.
3. Втрата ефективності, пов'язана із монополією.

Дискусійне обговорення загальної рівноваги та податків.

Заочна форма

Змістовий модуль 1. Поведінка споживача та виробника. Попит і пропозиція, їх еластичність.

Практичне заняття 1

Тема 1. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Мета: ознайомлення з сукупною та граничною корисністю, виконанням їх графічного аналізу.

Питання для обговорення:

1. Свобода вибору та суверенітет споживача.
2. Поняття «корисність».
3. Сукупна та гранична корисність, їх графічний аналіз.
4. Припущення в теорії споживання.
5. Поняття рівноваги споживача. Закони Госсена, їх роль у теорії споживання.

Дискусійне обговорення кардиналістської (кількісної) моделі оптимізації споживчого вибору.

Тема 2. Ординалістська теорія поведінки споживача

Мета: ознайомлення з методами побудови карт байдужості.

Питання для обговорення:

1. Аксиоми ординалістської теорії (система переваг споживача).
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.
3. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу, їх властивості. Карти байдужості.

4. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія, її рівняння і графічна побудова.

Дискусійне обговорення рівноваги споживача за ординалістською концепцією.

Тема 3. Аналіз поведінки споживача

Мета: ознайомлення з графічним аналізом ліній «доход – споживання» і «ціна споживання».

Питання для обговорення:

1. Реакція споживача на зміни доходу й цін. Графічний аналіз ліній «доход-споживання» і «ціна-споживання».

2. Криві Енгеля. Ефект доходу й ефект заміщення.

3. Парадокс Гіффена.

Дискусійне обговорення надлишку споживача, його утворення та зміни.

Тема 4. Попит і пропозиція, їх взаємодія

Мета: ознайомлення із ціновими і неціновими детермінантами попиту.

Питання для обговорення:

1. Попит, закон попиту.

2. Цінові і нецінові детермінанти попиту.

3. Пропозиція, закон пропозиції. Фактори пропозиції.

Дискусійне обговорення ринкової рівноваги, проблем її сталості.

Тема 5. Концепція еластичності

Мета: ознайомлення із методами обчислення і параметрами значень коефіцієнтів еластичності попиту за цінами і доходом.

Питання для обговорення:

1. Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до змін цін, її фактори, ступені й коефіцієнти.

2. Методика обчислення і параметри значень коефіцієнтів еластичності попиту за цінами і доходом.

3. Еластичність пропозиції, її фактори.

Дискусійне обговорення методики обчислення рівня еластичності пропозиції.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Мета: ознайомлення з методами мотивації поведінки підприємства.

Питання для обговорення:

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, його організаційні форми й функції.

2. Мотивація поведінки підприємства.

Дискусійне обговорення фактору часу й періодів функціонування підприємства.

Тема 7. Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника

Мета: ознайомлення з методами оцінювання параметрів виробничої функції.

Питання для обговорення:

1. Поняття і параметри виробничої функції.
2. Виробнича функція з одним змінним ресурсом, її графічне зображення.
3. Сукупний, середній і граничний продукти.
4. Правило спадної віддачі змінного фактора виробництва.
5. Виробнича функція з двома змінними факторами.
6. Ізокванта виробничої функції, її властивості й карта.

Дискусійне обговорення заміщення факторів виробництва.

Тема 8. Витрати і результати виробництва

Мета: ознайомлення з факторами виробництва й функцією витрат.

Питання для обговорення:

1. Витрати виробництва, економічний і бухгалтерський підходи до їх визначення.
2. Часткова варіація факторів виробництва й функція витрат.
3. Короткострокові витрати, їх графічний, алгебраїчний і вербальний аналіз.
4. Довгострокові витрати.

Дискусійне обговорення концепції мінімально ефективного розміру підприємства.

Змістовний модуль 2. Ринкові структури. Ринки ресурсів. Загальна рівновага та добробут.

Практичне заняття 2

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Мета: ознайомлення з методами оцінювання структури ринку.

Питання для обговорення:

1. Поняття ринкова структура.
2. Кількісні методи оцінки структури ринку.
3. Ознаки й умови досконалої конкуренції.
4. Конкурентна стратегія фірми в короткостроковому періоді. Конкурентна стратегія фірми в довгостроковому періоді.

Дискусійне обговорення ефективності ринку досконалої конкуренції.

Тема 10. Монопольний ринок

Мета: ознайомлення з методами оцінювання монопольного ринку.

Питання для обговорення:

1. Монополія і монопольна влада.
2. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій.
3. Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах.
4. Крива попиту монополіста.

Дискусійне обговорення вибору монополістом ціни й обсягу виробництва.

Тема 11. Ринок олігополії

Мета: ознайомлення з моделями олігополії.

Питання для обговорення:

1. Особливості організації олігополістичного ринку.
2. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни і схильність до змови.
3. Нецінова конкуренція.
4. Ефективність олігополії.

Дискусійне обговорення суспільної оцінки олігополістичного ринку.

Тема 12. Ринок монополістичної конкуренції

Мета: ознайомлення з ознаками і поширенням монополістичної конкуренції.

Питання для обговорення:

1. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
2. Еластичність попиту.
3. Визначення оптимального обсягу виторгу та цінова політика.
4. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Дискусійне обговорення сутності та передумов розвитку нецінової конкуренції.

Тема 13. Попит і пропозиція на ринку ресурсів

Мета: ознайомлення з впливом різновиду структури ринку продукту на похідний попит на ресурси.

Питання для обговорення:

1. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту.
2. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва.
3. Зміна обсягу попиту та попиту загалом.
4. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Дискусійне обговорення граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного ресурсу.

Тема 14. Ціноутворення на ринках ресурсів

Мета: ознайомлення з методами оцінювання ринку праці.

Питання для обговорення:

1. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів.
2. Праця як ресурс, її мобільність.
3. Характеристика досконало конкурентного ринку праці.
4. Граничний вигрaш виробника від найму праці.

Дискусійне обговорення формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Тема 15. Загальна ринкова рівновага та економічна ефективність

Мета: ознайомлення з моделями ринкової рівноваги.

Питання для обговорення:

1. Загальна рівновага та економіка добробуту.
2. Критерії оцінки добробуту.
3. Втрата ефективності, пов'язана із монополією.

Дискусійне обговорення загальної рівноваги та податків.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Мікроекономіка» виконується самостійно кожним студентом відповідно до його варіанту у вигляді робочого зошита, який видається студенту у перші два тижні від початку семестру. КППЗ охоплює усі основні теми дисципліни «Мікроекономіка». Метою виконання КППЗ є ознайомлення з існуючими теоріями та методологією мікроаналізу, вивчення чинників та механізмів функціонування на мікрорівні, набуття навичок самостійного аналізу, теоретичного, математичного та графічного моделювання поведінки мікроекономічних суб'єктів та функціонування локальних ринків. КППЗ оформлюється у відповідності зі встановленими вимогами та термінами, а графік виконання контролюється перед кожним модулем. Виконання КППЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Мікроекономіка».

Метою виконання комплексного практичного індивідуального завдання з курсу «Мікроекономіка» є підвищення рівня теоретичних знань студентів і навичок використання їх у практичній діяльності.

Завданнями для виконання комплексного практичного індивідуального завдання:

I частина

Дослідити дискусійні підходи до визначених теоретичних понять, опанувати навчальний матеріал і засвоїти теоретичні знання, сформувати здатність самостійно логічно мислити та правильно викладати засвоєний матеріал.

II частина

Набути вміння виконувати завдання з проведення розрахунків, розв'язувати проблемні ситуації згідно з поданими рекомендаціями, здійснювати самоконтроль своїх знань, засвоїти методи техніко-економічних та планових розрахунків.

7. Тренінг з дисципліни

Мета тренінгу з дисципліни «Мікроекономіка» – формування у студентів стратегічного управлінського мислення, цілісного бачення проблем мікроекономічного характеру, розвиток навичок щодо проведення мікроекономічного аналізу. Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”. Проведення тренінгу дозволяє:

- забезпечити практичне засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни «Мікроекономіка»;
- виробити у студентів навички проведення мікроекономічного аналізу;
- інтегрувати теоретичні знання й практичні навички студентів у єдиний комплекс і привести їх у відповідність з поточними потребами ринку праці.

1. Вступна частина має на меті ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у студентському колективі, встановленні правил проведення тренінгового заняття (ділової гри) та умов підбиття підсумків. Ознайомлення студентів з роздатковим матеріалом: сценарієм ділової гри, бланками документів, таблицями і т.п.

3. Практична частина реалізується групою чи підгрупами студентів чисельністю у 3-6 осіб шляхом виконання завдань ділової гри чи проблемних питань тренінгового заняття.

4. Підведення підсумків відбувається шляхом обговорення результатів виконаних тренінгових завдань групами чи підгрупами студентів.

Тематика тренінгу:

1. Моделювання поведінки підприємства в різних типах ринкових структур.

2. Розрахунок оптимального обсягу виробництва продукції із використанням граничних величин.

3. Аналіз загальної рівноваги. Система рівнянь загальної рівноваги.

4. Ефективність обміну. Вигоди торгівлі. Крива контрактів. Парето-ефективність. Крива споживчих можливостей. Ефективність і справедливість.

5. Ефективність виробництва. Крива виробничих можливостей. Ефективність випуску.

8. Самостійна робота студентів

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Мікроекономіка» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні навчальної і наукової фахової літератури.

№	Тематика
1	Предмет і метод мікроекономіки
2	Теорія граничної корисності й поведінка споживача
3	Ординалістська теорія поведінки споживача
4	Аналіз поведінки споживача
5	Попит і пропозиція, їх взаємодія
6	Концепція еластичності
7	Мікроекономічна модель підприємства
8	Варіації факторів виробництва й оптимум товаровиробника
9	Витрати і результати виробництва
10	Ринок досконалої конкуренції
11	Монопольний ринок
12	Ринок олігополії
13	Ринок монополістичної конкуренції
14	Попит і пропозиція на ринку ресурсів
15	Ціноутворення на ринках ресурсів
Разом	

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції; практичні та індивідуальні заняття, групова робота, виконання самостійної роботи, а також метод опитування, тестування

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Мікроекономіка» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання комплексного практичного індивідуального завдання;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;

- інші види індивідуальних і групових завдань;
- екзамен.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету (інституту) за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету (інституту).

12. Критерії поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Мікроекономіка» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20 %	20 %	40%	100 %
Опитування під час заняття (тема № 1-8 по 2 бали) – макс. 16 балів). Модульна робота – макс. 84 бали	Опитування під час заняття (тема № 9-15 по 2 бали) – макс. 14 балів). Модульна робота – макс. 86 бали	Підготовка КПІЗ – макс. 40 балів. Захист КПІЗ – макс. 40 балів. Виконання завдань під час тренінгу – макс. 20 балів.	Тестові завдання (20 тестів по 2 бали за тест – макс. 40 балів). Завдання 1 макс. 30 балів) Завдання 2 макс. 30 балів)	

Шкала оцінювання

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-15
2.	Проекційний екран	1-15
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome)	1-15
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-15
5.	Персональні комп'ютери	1-15
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-15
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-15
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-15
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint і т.і.)	1-15

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Акулова Г. В. Моделювання впливу структури суспільних благ на добробут та поведінку економічних агентів з використанням мультиагентного підходу. *Економіка та держава*. 2018. №5. С. 107-110.

2. Гронтковська Г.Е. Мікроекономіка: практикум : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 418 с.

3. Зозульов О. Схеми аналізу поведінки споживачів на промисловому ринку. *Маркетинг в Україні*. 2017. №1. С.24-31.

4. Ігнатюк А.І. Мікроекономіка. Підручник. для студентів вищ. навч. закладів. Львів: Видавництво «Ліра», 2023. 420 с.

5. Каменева Н.М. Мікроекономіка: Навч. Посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
6. Макроекономіка. Мікроекономіка: практикум / О. М. Кібік, Є. В. Редіна, Ю. В. Хаймінова та ін. Одеса, 2020. 76 с.
7. Мартин О. М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина I : навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
8. Кулішов В.В. Мікроекономіка: теорія і практикум. / навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів. Київ: Видавництво «Магнолія», 2021. 332 с.
9. Мікроекономіка [Текст]: навч. посіб. / О.С. Яцюк ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 189 с.
10. Палійчук Є.С. «Мікроекономіка». Тестові завдання. Ужгородський національний університет. 2020. 30 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Національного Банку України:
<http://www.bank.gov.ua>.
2. Офіційний портал Кабінету Міністрів України:
<http://www.kmu.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України:
<http://www.minfin.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку: <http://www.ssmc.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>.